

УДК 316.614.034

ЦИРФА Г.О., кандидат історичних наук, доцент, заступник директора
Навчально-наукового центру інформаційного права та правових
питань інформаційної безпеки ФСП НТУУ “КПІ”, доцент кафедри
господарського та адміністративного права ФСП НТУУ “КПІ”

ФЕНОМЕН ІНТЕРНЕТ І “ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ДУХУ”, АБО ШЛЯХИ СОЦІАЛІЗАЦІ І КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ

Анотація. До аналізу поведінки людини в мережі Інтернет у співвідношенні з розвитком комп’ютерної техніки, Інтернет-технологій, інформаційних технологій та актуальні проблеми віртуальної соціалізації в кіберпросторі.

Ключові слова: комп’ютер, комп’ютерні технології, Інтернет, Інтернет-технології, інформація, інформаційний простір Інтернет-середовище, Інтернет-залежність, соціалізація, кіберсоціалізація.

Аннотация. К анализу поведения человека в сети Интернет в соотношении с развитием компьютерной техники, Интернет-технологий, информационных технологий, и актуальные проблемы виртуальной социализации в киберпространстве.

Ключевые слова: компьютер, компьютерные технологии, Интернет, Интернет-технологии, информация, информационное пространство, Интернет-среда, Интернет-зависимость, социализация, киберсоциализация.

Summary. To the analysis of human behaviour in the network Internet in correlation with development of computer technique, Internet technologies, IT and actual problems of virtual socialization in cyberspace.

Keywords: computers, computer technologies, Internet, Internet technologies, information, information space, Internet environment, Internet addiction, socialization, cyber socialization.

Постановка проблеми. Сьогодні Інтернет застосовується людиною в сучасному житті як інструмент здобуття інформації, нових знань і вражень, спілкувань, самореалізації, пошуку роботи, організації відпочинку, вирішення матеріальних і побутових проблем. Перелік цей можна продовжувати. Але, вже стало очевидним, що темпи розвитку такого дива сучасності як комп’ютер, комп’ютерні технології та всесвітнє павутиння Інтернет, явно випереджають дослідження і розгляд проблем, пов’язаних з їх експлуатацією і застосуванням.

Метою статті є описовий аналіз поведінки людини в мережі Інтернет у співвідношенні з розвитком комп’ютерної техніки, Інтернет-технологій, інформаційних технологій та віртуальної соціалізації в кіберпросторі.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 1960-років у технічній базі обчислювальних машин стався перехід від окремих напівпровідникових елементів, типа транзисторів, до інтегральних мікросхем, що відкрило дорогу до появи наступного покоління комп’ютерів. Новий діалектичний стрибок привів до виникнення якісно нових інформаційних технологій у самих різних сферах життя. Інтернет став найглобальнішим сектором сучасного доступного людського кіберпростору. Модним і престижним стало використання різноманітних гаджетів- смартфонів, планшетів, музичних плеєрів, камер, портативних ігрових приставок, фітнес-браслетів, тощо.

Наше життя змінилося і тепер ми живемо на стику двох реальностей, якими є Інтернет-простір і реальне життя. Запаморочлива швидкість інформаційної і інформаційно-

технологічної революції вже призвела до того, що сприйняття людини не встигає звикнути до нового середовища життя в якому відбувається дуже швидкий розвиток.

Проте, не дивлячись на такий стрімкий розвиток, людина повинна осмислити і співіснувати з цими змінами, зрозуміти як поводитись у всесвітній мережі Інтернет. Адже, мабуть всі, хто стояв у засад створення Інтернету, уявляли собі цей феномен як мережу для вільного поширення й одержання корисних для суспільства даних. І дійсно, Інтернет сьогодні володіє унікальною світоглядною властивістю – це глобальне, загальнодоступне середовище, середовище інтелектуальної і культурної взаємодії людства.

Аналіз поведінки особи в мережі Інтернет, на жаль, сьогодні показує, що спостерігається надмірне занурення людини у віртуальний світ, що породило бездумне поглинання нею величезного масиву неякісної інформації. Люди по-різному це роблять. Хтось вважає, що Інтернет-інформації занадто багато, хтось навпаки, як і раніше, заповнює і заповнює якісь ніші, ставить собі нові програми в телефон, в комп'ютер і розширює, як він вважає, свій світогляд, урізноманітнює своє життя. Така людина, як правило, стає фанатом якогось модного бренду. Гаджети, нафаршировані програмами і ігровими розробками у руках фанатів, стають фетишем. У боротьбі за лідерство улюбленого гаджета або програмного забезпечення вони охоче об'єднуються у фан-клуби. Глобальні співтовариства гаджетоманів визначають тренди і з легкістю викидають на звалище історії не схвалені новинки. Учасників таких співтовариств відрізняє своєрідна ідеологія, стиль життя і навіть характер. Слід відзначити і іншу сторону. Фан-клуби допомагають виробникам. Тобто всі залишаються задоволеними: веб-сайти брендів отримують безкоштовні бази даних користувачів і контент, а споживачі знаходять нових прихильників – фанів. То ж, як розцінювати таке явище? Добре це чи погано? Відповіддю може бути визнання самих фанів, які погоджуються з тим, що їх захоплення невиліковне. Вони неохоче говорять про недоліки товарів улюблених компаній, натомість гаряче розповідають про “братів по розуму”.

Безумовно, сучасна людина є людиною розумною (*homo sapiens*), і ось вона опиняється на шляху використання багаточисельних сучасних, інформаційних, електронних, комп'ютерних, цифрових Інтернет-технологій, модних гаджетів, стає людиною гіперсоціалізуючою, але при цьому, не зовсім розумно користується цими досягненнями. Фіксуючи сучасні потоки інформації людина, далеко не завжди потім встигає повернутися до раніше зафіксованого, а це – цифровий вантаж, який потім залишається і лежить фактично не затребуваним. Тобто, людина не завжди усвідомлено поводить себе в мережі. Особливо це стосується дитини.

На жаль, неусвідомленими користувачами Інтернету на сьогодні є й найменші, які ще не можуть ходити і говорити, але вже мають можливість, за допомогою своїх “дуже зайнятих” батьків, тягнути ручки до моніторів комп'ютерів, ноутбуків, планшетів тощо і завдяки інтуїтивному інтерфейсу використовувати те що закладено розробниками в іграшках, або в якихось інших програмах, вбирати норми, якісь цінності і правила, що є у “мультиках”, а це далеко не завжди розумно і людяно. На жаль, електронні новинки віднімають дитину не тільки у тих батьків, які “дуже зайняті” а й у тих, які воліють розумно підходити до змін сучасності і яким не байдуже чим займається їхня дитина. Такі батьки відчайдушно намагаються підкласти хлопчикові м'яч, а дівчинці – ролики, щоб їхнє чадо змогло побігати на вулиці, але все марно? Молодому розуму не цікаво все, що не має кнопок і дисплея. Батьки розуміють, що електронні новинки відбирають у них дитину, вона починає знайомитись з віртуальним життям. І саме тут батькам слід

допомогти своєму чадові соціалізуватися не тільки в реальному житті, а й у віртуальному, щоб далі дитина змогла цивілізовано пройти процес кіберсоціалізації.

Теорія кіберсоціалізації з’явилася у 2005 році. Цей термін був введений російським вченим В.А. Плешаковим. Він відображає існування відносно нового феномену. Термін “кіберсоціалізація” складається з двох частин: префікс – “кібер” вже впродовж трьох останніх десятиліть використовують по відношенню до сучасних інформаційних, комунікаційних, електронних, комп’ютерних, цифрових Інтернет-технологій. Хоча, ще раніше, термін з таким префіксом був запропонований фантастом Уільямом Гіпсоном і народився він разом із його трилогією “Кіберпростір”. То можна погодитись з тими, хто стверджує, що будь-яка фантастика рано чи пізно стає реальністю.

А ось, власне, сам термін “соціалізація” відомий давно. “Соціалізація” в перекладі з латини (socialis) означає “суспільний”. Це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості на основі засвоєння нею елементів культури і соціальних цінностей [1, с. 60].

У ХХІ сторіччі, безперечно, головною цінністю стає інформація, а в інформаційному суспільстві людина має можливість швидко отримувати інформацію за допомогою Інтернету, який, у свою чергу, кардинально змінює процес соціалізації особистості.

Відомо, що у підлітків 10-15 років є величезна потреба в соціалізації. Вони жадають пізнати світ і самих себе. І що цікаво, – без допомоги батьків. І таку можливість їм дає Інтернет. Підліток стає “мережевим клієнтом”. У такого клієнта починається відхід від реального життя, звуження кола інтересів. Як правило, він не бажає нічого чути, не бажає нічого бачити і нічого нікому не скаже. Підліток розуміє, що можна сидячи удома, не утруднюючи себе зайвою напругою, стати “крутим бандитом” (у грі), знайти собі співрозмовника, з яким у будь-який момент не важко припинити спілкуватися і при цьому, навіть, нагрубити, також можна дістати (викачати) реферат, заради якого раніше довелося б йти в бібліотеку. Така “весела” перспектива “прибиває цвяхом” його до екрану монітора.

Очевидно, що в Інтернет-павутинні: як дуже багато “комп’ютерних спокус”, так і не менше шкідливого впливу на людину. Зокрема, у багатьох комп’ютерних іграх можуть використовуватися ефекти, що мають психологічний вплив і, таким чином, ще більше посилюється Інтернет-залежність. Тобто, можна говорити про Інтернет-залежність, до якої відносять таку категорію осіб як “Інтернет-аддікти”. Це особи, які проводять до 18 годин в день у кіберпросторі. Або це можуть бути особи, які мають “нав’язливе бажання увійти до Інтернету, знаходячись off-line, і нездатність вийти з Інтернету, будучи on-line” [2].

Проблеми соціалізації і спілкування в Інтернет-середовищі досліджували такі науковці як Є.П. Белінська, С.В. Бондаренко, А.Є. Войскунській, А.Є. Жічкіна, Т. Келер, А.В. Мінаков, А.В. Мудрик, В.В. Нестеров, М.Ю. Сидорова, Н. І. Чудова та ін. Але таке дослідження слід продовжувати комплексно а контексті вивчення процесу віртуальної соціалізації в кіберпростор. Виходячи з цих та інших досліджень, стає зрозумілим, що сьогодні процес віртуальної соціалізації в кіберпростір вже є частиною нашого реального життя. І тоді, постає логічне питання: яке ж місце в Інтернеті займає людина?

На нашу думку, людина повинна завжди відігравати провідну роль, адже саме людина передає інтелектуальні функції комп’ютеру, складаючи для нього програму, на етапі підготовки роботи комп’ютерної техніки, як знаряддя. Йдеться про пріоритет людини, вона має бути на передньому плані, а техніка – це засіб і, безумовно, вона має

бути другорядною. Людина повинна бути щасливою в соціумі. А це означає, що людині слід вчитися вбудовуватися в процес комп’ютерної цивілізації, і знаходити переваги для себе, піклуватися про своє психологічне здоров’я, розуміючи, що віртуальне життя ніколи не зможе замінити реальне життя, проте може доповнювати, збагачувати його, надаючи всілякі цікаві можливості. Тобто, перевагу швидких темпів розвитку технічного прогресу слід використовувати з найбільшим відсотком корисності для людини. Сьогодні приходить розуміння необхідності самоконтролю – індивідуального вимірювання себе та розумного обмеження використання Інтернет-ресурсів і гаджетів. Адже у людини існує досить загадкове відчуття “індивідуальної свободи”, пов’язане з можливостями реалізації індивідуальних генетичних здібностей.

Завдання сучасного покоління: балансує між віртуальним і реальним світом, знайти ту середину, яка дозволить ставитись до електронних новинок так само, як, скажімо, до повсякденних необхідних речей, таких як склянка води, олівець, зошит, портмоне тощо. Слід розумно протиставити цьому альтернативу (знайти інші види занять у реальному житті), проте, не для того, щоб зовсім відірвати Інтернет-залежну особу від Інтернет-паутиння та електронних новинок. Це завдання не тільки для самої людини, а і для батьків, фахівців і вчених. Одним словом повинна завжди бути присутньою внутрішня культура людини. У культурі криється таємниця гармонії особи. У культурі кожної людини є своєрідний феномен, який притаманний лише конкретній особі. Це власний феномен життєдіяльності. Він відображає індивідуальну свідомість та індивідуальні почуття людини.

Саме від культури особи залежить те, як вона себе поводить в суспільстві. Справжня культура твориться власними зусиллями, системою життєвого сенсу суб’єкта, що реалізується у результатах його діяльності. Величезну роль тут відіграють звичаї, традиції, моральні та інші соціальні норми. Як людина поводить себе в суспільстві, аналогічно вона буде поводити себе і в мережі Інтернет, і з цього буде видно, чи замислюється вона про фундаментальні закони, які лежать в основі поведінки користувачів в новому середовищі життя – Інтернеті. Адже, із користувача кожний громадянин, який має доступ до мережі Інтернет, за допомогою персонального комп’ютера або мобільного телефону, може перетворитися у автора, “журналіста” і за лічені хвилини розмістити аудіовізуальні матеріали на будь-яких Інтернет-ресурсах.

Людина, ставши на шлях кіберсоціалізації, стає на шлях соціалізації особи в кіберпростір, і як людина вона транслює себе туди як особу (тобто як людина вона не переносе у той простір своє тіло), вона транслює туди ті норми, правила, цінності, які засвоїла тут, і разом із цим, вона вбирає звідти норми, правила, цінності, споживаючи той самий контент, який знаходиться там у кіберпросторі. І, звичайно ж, якщо ця людина – зріла особа, не важливо у якому віці (можна в будь-якому віці бути зрілим за своєю суттю) перебуває там, то для неї цей процес не буде настільки негативно розфарбованим. А ось якщо людина є не сформованою особою, і якщо ті люди, які покликані надати їй допомогу на шляху кіберсоціалізації у засвоєнні норм, правил, цінностей і культури, лише відмахуються від неї, відповідно, вчителем і вихователем у такої особи стає Інтернет, тобто ті самі доступні нам реальності і, часто, – неякісна інформація. Зараз суттєво знизився рівень професійного стану інформації та продуктивного потенціалу.

“Будь-яку інформацію, з якою користувач може ознайомитися в мережі Інтернет, умовно прийнято називати “контент”, тобто будь-яке інформаційно значуще (змістовне) наповнення інформаційного ресурсу (наприклад, веб-сайту). Якщо ж мова йде про текстову, графічну, звукову та відео інформацію, що входить до складу контенту в будь-

якому поєднанні, то говорять про “аудіовізуальний контент”. Для надання можливості доступу користувачів мережі Інтернет до аудіовізуального контенту використовуються так звані гіпертекстові “веб-сторінки”, які можуть бути об’єднані та пов’язані між собою спільною темою, дизайном, посиланнями та створювати так званий “веб-сайт”. Розташування веб-сайту в мережі Інтернет здійснюється, як правило, на серверах, підключених до мережі Інтернет, тобто на так званих “веб-серверах”. Теоретично та практично веб-сервери можуть бути розміщені у будь-якому місці планети Земля, тобто як на території певних країн світу, так і за їх межами, наприклад, на кораблі в світовому океані або в Антарктиді [3].

Питання правового регулювання доступу та поширення інформації за допомогою мережі Інтернет першочерговим повинно бути для держави. Відомо, що на сьогодні велика кількість понять, що застосовується у відносинах в Інтернеті (“веб”, “веб-сторінка”, “веб-сайт”, “веб-сервір”, “контент” і багато інших) ще не знайшли свого визначення у нормах Українського законодавства. Але, саме з чіткого визначення основних понять має здійснюватися правове регулювання будь-яких суспільних відносин.

Німецький філософ Георг Вільгельм Фрідріх Гегель у відомій праці “Феноменологія духу” зазначав, що в законах відображається національний характер певного народу, ступень його історичного розвитку. Безумовно, з цим можна погодитись. Адже закони творять конкретні люди – члени певного суспільства – законодавці, урядовці, громадські діячі, певною мірою – громадська думка. Із законів складається національне право. І саме від рівня правосвідомості суспільства, усіх його складових, усвідомлення важливості верховенства права в усіх сферах, залежить формування національного духу українського права. А національні особливості українського права розкривають юридичні факти. У них відображаються історичні традиції та національні звичаї, психологічні властивості характеру нації, особливості її потреб та інтересів, умови і можливості життя. І якщо у цьому контексті прослідкувати соціалізацію і кіберсоціалізацію конкретних осіб, які причетні до законотворчості то і тут можна говорити про пониження фактору інтелектуальності.

Не дивлячись на те, що мережа Інтернет стала надбанням усього людства, в рамках окремої держави можна говорити про цивілізовану кіберсоціалізацію як усього суспільства держави, так і окремо взятих осіб, зокрема, і тих які працюють над проектами законів і які є законотворцями і, відповідно, про формування їх національного духу. Звісно, що у кожній галузі народного господарства є свої фахівці, які можуть аналізувати і готувати законопроекти. Всі вони індивідуально проходили становлення і розвиток у якості цілісної особистості на основі засвоєння елементів культури і соціальних цінностей, формування соціального досвіду. Для формування свідомості людини велике значення має знання та досвід. Для законотворців, до того ж, важлива і професійна свідомість. А професійна свідомість формується ще й завдяки професійному навчанню.

У цьому зв’язку актуальним може бути аналіз соціалізації в Інтернет-середовищі студента напряму підготовки “Правознавство”, який після закінчення навчання отримає диплом юриста і в майбутньому може працювати у державних структурах, бути законотворцем.

Кіберсоціалізації студента-юриста сприяють різноманітні чинники, які впливають, зрозуміло, що з соціалізації. Передусім, це початкові знання у галузі права. Першими порадиниками й координаторами тут виступають: родина, вихователі дошкільних закладів, учителі середніх освітніх закладів, викладачі вищих навчальних

закладів. Але процес соціалізації студента залежить і від його самого – від “вивчення і засвоєння ним національної культурної спадщини, яка виникла на ґрунті звичаєвого права і християнської моралі, національних галузей права, зарубіжної культури та зарубіжного права. На шляху до отримання диплому кваліфікації “юрист” важливим елементом є професійна соціалізація до якої можна віднести формування у такого студента почуття моральної та правової відповідальності, що є стимулятором правомірної поведінки. До форм професійної соціалізації юриста також належать різні соціальні інститути: державні, громадські організації, засоби масової інформації, бібліотеки тощо. І таким чином, соціалізація майбутнього юриста це віддзеркалення діалектики його становлення як особистості, усвідомлення професійного обов’язку, вироблення почуття правової поведінки та моральної відповідальності, сприяння правовому вихованню громадян” [1, с. 62].

Проте, ставлення студентів до інформації в Інтернет-середовищі викликає занепокоєння. На жаль, можна констатувати, що використання студентами Інтернет-ресурсів призвело до багатьох негативних тенденцій. Зокрема, замість нормативної бази студенти часто використовують неякісну і застарілу інформацію, або матеріал, який багато разів вже перекладався з російської або іншої мови і втратив зміст оригіналу: чи то міжнародного стандарту, чи то норм якогось законодавчого акту, або наукової праці. Автор цієї статті може навести кричущий приклад: студент, використовуючи матеріал з Інтернету, замість того щоб написати у своїй дипломній роботі “...члени Паризького і Бернського союзів...” застосовує неприпустимий переклад і пише: “...члени Паризького і Бернського спілок...”. Або (знову ж таки, з дипломної роботи): “...Координаційний комітет ВОІВ надає поради органам спілок...” і так по всьому тексту його роботи. Тобто, студент навіть не спромігся звернутися до оригіналу, скажімо до Міжнародної конвенції, якою заснована Всесвітня організація інтелектуальної власності підписаної у Стокгольмі 14.07.67 р. із змінами від 02.10.79 р. На зауваження викладача, студент здивовано повідомив, що такий зміст він неодноразово бачив в Інтернеті. Виявилось, що він користувався сайтами, які містять збірку рефератів, контрольних робіт, дипломів. На таких сайтах, як правило, міститься запрошення такого змісту: “Ласкаво просимо на xxxxxxxxxxxx.com. Реферати, курсові і дипломні українською мовою, які можна скачати цілком або переглядати по сторінкам. Усе доступно безкоштовно, тому ми не платимо винагороди за додавання. Авторські права на реферати належать їх авторам”. Як уже зазначалось у цій статті, перетворитися у автора, “журналіста” за лічені хвилини може будь хто і розмістити аудіовізуальні матеріали на будь-яких Інтернет ресурсах. Такі факти, на нашу думку, є однією із проблем, яку слід вирішувати на законодавчому рівні.

Аналіз поведінки студентів під час їх роботи в аудиторії (семінарські, практичні заняття), показує, що вони перестали вдома серйозно готуватися, покладаючи надії на використання в аудиторії, сучасних телефонів, планшетів, сматфонів тощо. Ще зовсім недавно, студенти приносили в аудиторії на практичні, семінарські заняття закони у паперовому вигляді, з легкістю знаходили необхідну норму і правильно її називали. Зараз їм доводиться “ганяти” сенсорний екран знизу доверху або навпаки, що не дає позитивного результату. За таких обставин дуже складно правильно назвати норму закону та і інформація, яка знайдена, майже одразу забувається.

Зрозуміло, що процес цивілізованих перетворень вже не зупинити. Все більше і більше речей, які раніше майже повністю асоціювалися з паперовими носіями, зараз майже повністю переходять у цифру. І зрозуміло, що молодь переважно користується технологіями моди. Але не можна миритися з тим, що це доходить до фанатизму різного

спрямування замість логіки. Студент перестає ідентифікувати в інформаційних акцентах свій власний інтерес, тобто власну аргументовану позицію.

Такому студенту, безумовно, потрібна допомога у структуруванні його співвідношення з Інтернетом. І таку допомогу, як вже зазначалося, повинні надати, у першу чергу, оточуючі його особи. А це, безумовно: викладач, навчальний заклад, а також батьки (родина) і, безумовно, – держава.

Висновки.

Виходячи з вище викладеного у цій статті, автор робить висновок, що залежною від Інтернету і нових інформаційних технологій може стати будь яка людина, у тому числі дитина, підліток, студент. Але шанси такої залежності зменшуються, якщо:

- у родині присутня атмосфера дружелюбності, спокою, комфорту і довіри;
- батьки розуміють, що їхнім дітям належить жити у високотехнологічному світі і самі показують їм, як користуватися комп'ютером, поводитись у мережі Інтернет, це посприяє зміцненню авторитету у дитяти по відношенню до старшого члена родини, як професійного користувача у мережі і він не буде соромитись розповісти батькові чи матері про те, як проходить його віртуальне життя;
- дитина, підліток, студент, тобто, будь-яка людина має різносторонній інтерес, захоплення, хобі;
- людина може налагоджувати позитивні відносини з оточуючими її особами у реальному житті;
- людина може ставити перед собою короткострокові і довгострокові цілі і завдання;
- людина має позитивні індивідуальні погляди на явища віртуальної реальності, або стала на шлях формування цього у своїй свідомості;
- професійні особи, які можуть впливати на адаптацію відповідної особи у кіберпросторі, повинні надавати допомогу у розширенні і поглибленні початкових і професійних ресурсів особистості;
- держава, освітній навчальний заклад, вищий навчальний заклад повинні сприяти цивілізованій адаптації особи у кіберпросторі.

Використана література

1. Цирфа Г.О. Юридична деонтологія : навч. посіб. для дистанційного навчання / Г.О. Цирфа ; за ред. Н.І. Клименко. – К. : Університет “Україна”, 2005. – С. 210.
2. З Інтернету про Інтернет / credo журнал. – Режим доступу : [//www.credo-ua.org/2010/03/19275](http://www.credo-ua.org/2010/03/19275)
3. Порядок створення (заснування) та організації діяльності окремих засобів масової інформації в Україні. – Режим доступу : [//www.minjust.gov.ua/29545](http://www.minjust.gov.ua/29545)

~~~~~ * * * ~~~~~